

Pár slov k 2. vydání

Před čtyřmi lety vyšel tento můj příběh poprvé. Vydáním se otevřel nový prostor mého vyprávění příběhu opuštěného dítěte. Začala jsem přijímat pozvání k autorskému čtení a postupně jsem se začala setkávat s lidmi, kteří se rozhodli pro pěstounskou péči nebo adopci. Začala jsem také nabízet semináře pro pěstouny s tématy rané trauma, citová deprivace, attachment čili vztahová vazba, dospívání v náhradní rodinné péči a odpuštění.

Toto druhé vydání je do první poloviny knihy mírně rozšířené o kratičké postřehy pro začínající terapeutky a pro náhradní rodiče, které mohou usnadnit porozumění světu adoptovaných nebo pěstounských dětí. Mohou pro vás být malým vodítkem, jak blahodárně pomáhat a léčit jejich zraněná srdce. V druhé polovině knihy se můžete vydat po stopách dospívající a mladé ženy, která zešilela ztrátou mateřské náruče v raném věku, a nakonec své šílenství přemohla a stala se svobodnou a milující matkou.

V knize je jazykem dítěte popisováno téma ztráty matky a její důsledky pro následující život dítěte. Odborným jazykem řečeno, rané trauma. Popisují ztrátu a narušení vztahové vazby mezi matkou a dítětem čili poruchu attachmentu. Slovy nezapomenutelného bojovníka za lásku pro děti v ústavní péči a původce pojmu citová deprivace, světově uznávaného dětského psychologa Zdeňka Matějčka je můj příběh také příběhem citového strádání nedostatkem mateřské lásky a stabilní láskyplné náruče.

Každý rok od vydání knihy až doposud přijímám pozvání organizací, zabývajících se doprovázením pěstounů. Mnoho českých pěstounů trpělivě naslouchalo a naslouchá mé výpovědi o dítěti, které prožilo prvních šest let života v kojeneckém ústavu, v dětském domově a ve velice zanedbávající péči své matky. Dostávám a zodpovídám

mnoho otázek. Častou otázkou je, jak jsem lidem, kteří mne opustili, dokázala odpustit a jak jsem dokázala přežít vlastní dětství a smysluplně tvořit svoji dospělost. Mnozí se ptají, jak je možné, že jsem sama matkou, která své tři děti nikdy neopustila a neopustí, když mnoho dospělých dětí chtě nechtě opakuje činy svých rodičů a příběhy svého rodu. Na základě těchto otázek jsem se začala více zabývat tématem odpuštění a přednášet je pěstounům. Společně s nimi hledám odpověď na otázku: Jak je možné odpustit selhávajícím rodičům? Jak je možné odpustit sobě, že jsem prožila nedostatek lásky a opuštění matkou? Jak lze vůbec člověku odpustit, že se nepostaral o své mládě? To jsou důležité milníky na cestě k vnitřní svobodě. Odpuštění je hranice, za kterou lze žít svobodný život dospělého člověka. Nejen pro opuštěné nebo zraněné děti, ale také pro jejich biologické rodiče a pěstouny či osvojitele. Svobodně pečovat o dítě, i když není genetiky vaše a tedy je propůjčené, vyžaduje opustit pole viny a obviňování biologických rodičů. Děti by neměly vláčet životem vinu za činy svých rodičů.

Díky těmto aktivitám jsem se potkala a potkávám s dalšími neuvěřitelnými příběhy pěstounů, osvojitelů, dětí v pěstounské péči a adopci. Touto knihou jsem vstoupila do světa dospělých lidí, kteří se snaží nabídnout opuštěným dětem domov, nahrazují dlouhodobě nebo krátkodobě péči a lásku biologických rodičů, a lidí, kteří náhradní rodiče podporují, co jim síly a česká legislativa dovolují. K nim všem se s úctou skláním a také jim patří tato kniha. Prosim, čtěte ji s trpělivostí, neboť její jazyk není jednoduchý a sahá do hlubin duše zraněného dítěte. Když vydržíte, můžete se potkat s dítětem, kterým jsem kdysi byla, a porozumět příběhu, který vypráví. Je to příběh všech opuštěných dětí a dětí ztracených v adopci.

Tereza Nagy Štolbová

Předmluva k 2. vydání

Milá čtenářko, milý čtenáři,

kniha, kterou právě držíte v rukou, je pro mne velmi cenná. Od starověku po současnost, v pohádkách i v realitě našeho okolí se vyprávějí příběhy o dětech, jež vyrůstaly bez matky a bez rodiny. Avšak samotný pohled opuštěného dítěte je mnohem vzácnější. Tato kniha jednu takovou zpověď a nahlédnutí do zraněné dětské duše přináší.

Většina z nás se (naštěstí) může jen domnívat, jak těžké pro dítě je být opuštěno svou rodinou, jak hlubokou bolest prožívá či kolik nejistoty a trápení mu svírá duši. Když se s takovým dítětem potkáme, většinou nás zaplaví soucit a lítost nad jeho osudem. Avšak to jen tehdy, pokud máme před sebou dítě malé nebo bezbranné, pokud je jeho bolest viditelná nebo alespoň předvídatelná. Mnoho z těch zraněných dětí se však obrnilo ochranným valem, jenž neukáže a hlavně dovnitř nepropustí žádnou další bolest. Začnou se chovat necitlivě a lhostejně, aby samy nic necítily, hrubě a agresivně, aby samy přežily, či lžou a podvádějí, aby samy nemusely čelit pravdě. Při setkání s takto „obrněným“ dítětem pak soucit u mnoha lidí nepřichází, jelikož bolest je pro ně nenahmatatelná. Místo toho se objevuje nepochopení, zlost či naštvání, a také domlouvání, tresty a výhrůžky. Ve své praxi vychovatelky v dětském domově a průvodkyně pěstounskou péčí jsem poznala řadu vychovatelů, učitelů či náhradních rodičů (včetně sebe samotné), kteří – přestože je pro ně jejich práce posláním – pod tlakem každodenních problémů snadno zapomenou, jak moc je dítě zraněné, jak moc je nešťastné a jak moc touží po lásce a přijetí.

Proto je „Dcera padajícího listí“ tak cenná. Pomáhá odkrýt balast, probourat se přes ochrannou zeď a nahlédnout do hluboké bolesti i hluboké touhy. Ukazuje ve své nahotě onu šílenou ztrátu, kdy dítě

přijde o matku a bezpečí. Dává možnost alespoň zčásti porozumět a pochopit. Posílit soucítění a lásku, která léčí. Znovu a znovu si uvědomit, co dítě nejvíce potřebuje.

Znám desítky, dnes možná již stovky dětí z dětských domovů, pěstounských rodin či adopce. Každé je jiné a jedinečné. Jsem přesvědčena, že každé z nich někdy pláče po své mámě, jež je porodila a nedovedla se o ně starat, každé z nich hledá, kdo vlastně je a kam patří. I příběh dcery padajícího listí je nutné chápat jako zcela jedinečný a neopakovatelný. Neříká, že všechny děti ztrátu prožívají právě takto, sebedestruktivně. Příběh však umožňuje nahlédnout do hloubky a podstaty trápení, jež tyto děti prožily a prožívají, nahlédnout pod jejich každodenní masku. Zároveň ukazuje nesmírnou odolnost dětské duše a obrovskou sílu lásky, která dokáže vyléčit i velmi hluboké rány. Sděluje, že dítě, jež mělo opravdu těžký start i dospívání, nakonec může žít krásný a naplněný život.

Proto tuto knihu doporučuji všem náhradním rodičům, vychovatelům, sociálním pracovníkům či učitelům. Ti všichni ovlivňují svět dítěte, které nechrání jeho matka. Ti všichni mu mohou se soucitem, láskou a porozuměním pomoci najít samo sebe i svou sílu. Doporučuji ji zároveň i některým dospívajícím s podobnou zkušeností, aby pochopili, že v tom nejsou sami, že pomoci může i terapie a že existuje cesta k jejich vysněným životům. Ať se vám vaše dílo daří.

S úctou

*Mgr. Michaela Trávníčková,
sociální pracovníce a sociální pedagog
Prázdninová škola Lipnice, z. s.
dlouholetá průvodkyně pěstounů v Děti patří domů, z. s.
Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí*

Každý příběh je zalidněn hrdiny. I tento. Každý, je-li součástí takového příběhu, si přeje být popsán ve světle pozitivního hrdiny. Většina příběhů je takových – jsou v nich glorifikováni a zavržováni hrdinové a pak ti, kteří jsou kdesi mezi. Doufám, že z mých slov pochopíte, že pátrám po tom, jací jsou lidé v příbězích. Ve všech příbězích. V těch skutečně žitých. V těch, které se týkají nás všech. Prožít Příběh Života znamená vystavit svůj osud světlu, šeru i temnotě. Ty i já i ti, s kterými se setkáme jen na chvíli, my všichni jsme hrdinové. Ne méně nebo více významní než ti ostatní. Procházíme od početí, zrození a ke smrti stále stejnou cestou. Potkáváme se na ní. Činíme volby. Jsme na ně hrdí nebo se utápíme ve studu. Prožíváme bolest, radost, smutek, zoufání si, naději. Prožíváme toho více, než je možné pojmenovat jazykem. Někdy nám druzí rozumí, jsme jim pochopitelní, jindy nechápeme ani sami sebe. Očekáváme lásku a dostáváme prázdnou náruč. Ztrácíme se v prázdnotě a na okraji propasti nečekaně objevujeme lásku a blízkost druhého člověka. Odsuzujeme a jsme odsuzováni. Domýšlíme si různé části svých i cizích příběhů. Zrcadlíme se v těch, kteří zasáhli naše duše. Na počátku v matce. O trochu později v otci. Bez jejich ochrany, péče a lásky umíráme. Na počátku jsme bezbranná mláďata, zcela závislá. Na počátku je náš příběh velmi křehký. Jako naše těla a duše. Říká se, že Bůh na počátku stvořil slovo. Tím slovem je podle mě v každém lidském příběhu **MATKA**.

Opustila jsem. Oběma svým matkám. Té první, že mě opustila a učinila tím to, co jí samotné bylo učiněno. Zopakovala svůj osud. Předala jej své dceři. Druhé, že přijala cizí dítě, aniž by si uvědomila, co činí, a vyjádřila nejprve úctu jeho rodině a rodu. A také to, že moje dětské srdce zůstalo prázdné. Necítila jsem se milovaná.

Teď zbývá odpustit sobě. Že jsem na mnoho let opustila samu sebe, nehledala úcty k sobě samé a soucit ke svému zraněnému srdci. Nikdo mě nenaučil milovat se. Absenci lásky jsem převzala jako štafetu z mramoru. Tvrdou, chladnou a tíživou. A mnoho let jsem si nedovolila nechat ji jednoduše za sebou. Nepokračovat. Milovat místo nenávidět. Pomohla slova a láska, kterou jsem znenadání objevila jako most na okraji propasti. Láska ženy i muže. Láska dětí.

Byť zde budu psát především o matce, začnu otcem. Můj otec kdysi dávno, odhaduji, že v době, kdy byl přibližně stejně starý jako nyní já, poskytl sám sebe a svůj život jako námět k dokumentu Bez lítosti. I já zde v následujících řádcích, od prvního až k poslednímu slovu, poskytuji samu sebe a vzpomínky na život, který jsem prožila, jako námět svého psaní. Taktéž bez lítosti. Ničeho, co jsem prožila, nelituji. Naučila jsem se respektovat a ctít to, co přesáhlo moje síly, a aktivně ovlivňovat to, co bylo a je v mé vůli. Nelituji toho, že byla moje duše duševní bolestí osekána až k jádru člověčenství. Lidé tomuto stavu říkají dno. Ano, můj otec a já jsme pocítili na vlastní kůži to, čemu my lidé říkáme utrpení. On dovršil své utrpení v aktu sebezničení a krátce po natočení dokumentu uhořel v holobytě. Já jsem své utrpení přežila a proměnila v každodenní výzvu hledání cesty, která by pro mě znamenala naplnění duše štěstím, nadějí a radostí.

Můj příběh je příběhem pro ty, kteří žijí se zkušeností hlubokého zranění duše, pro ty, kteří je doprovázejí, a také pro ty, kteří v příbězích hledají vlastní hrdinství, porozumění svému příběhu nebo naději. Je příběhem všech dětí, které z nějakého důvodu ztratily matku a mateřskou lásku. O jejich odvaze a touze žít i navzdory této nesnesitelné ztrátě. Je příběhem o odolnosti dětské duše. Je také příběhem o tom, jak je obtížné a zraňující vypořádat se s raným osaměním a ztrátou těch nejbližších. A také je příběhem pro všechny ženy, které se stanou nebo už staly matkami vlastního nebo cizího dítěte. Příběhem o tom, jak hluboká a široká je dětská duše a jak velikou sílu má láska matky a život uprostřed rodu, ke kterému patříme. Je příběhem o hledání ztracené identity, o bezmoci dětství a moci dospělosti. V blahodárném i neblahodárném smyslu. A příběhem vlastní minu-

losti, který ovlivňuje to, jací jsme a jak prožíváme přítomnost i budoucnost. Je výzvou k porozumění tomu, kým jsme byli, kým díky tomu jsme a kým být toužíme.

Touto knihou, slovy, kterými v ní popisuji některé dny svého života, překračuji svoji mnohaletou a hluboce zakořeněnou touhu zakrýt si dlaněmi příliš obnaženou tvář – bránu do své bolesti a bezbrannosti – čili touhu být neviděná, neslyšená, a tedy nezranitelná... Příběhy, vzpomínky, obrazy, sny a slova tvořící můj příběh jsou jako spousta rozložených matrjošek rozházených po podlaze. Jedna zapadá do druhé, i když by mohla. Bylo by možné trpělivě prohlédnout každý kousek a najít k němu druhou půlku. Bylo by možné vložit jednu do druhé. Bylo by to možné, ale ne v tomto příběhu. Neboť chybí matčiny vzpomínky a otcovy sebejisté ruce. Ty jediné by mohly chaos jednotlivých kousků proměnit v krásu a jednotu zapadajících matrjošek, které symbolizují tajemství života: Jeden vyrůstáme z druhého. Jedna vzpomínka navazuje na druhou. Jedna duše se rodí a zraje a sílí v blízkosti té druhé. Co by byla jedna matrjoška bez druhé? Jen prázdná figurka bez smyslu a naplnění.

A tak je to i se mnou. Od dětství si pamatuji prázdnotu své duše způsobenou opuštěním matkou a vyvržením z rodu. Chyběla mi matka, která by mě ochránila svým tělem – svou přítomností –, a mé matce chyběla její matka, která by ji ochránila a naučila chránit. A mé babičce možná také chyběla matka, která by ji naučila to, co neposkytla své dceři, mé matce...

Vše, co jsem v důsledku opuštění matkou i otcem a jejich rody prožila, se odrazilo ve způsobu, jakým jsem přijímala druhé lidi, sebe a život. Nejdříve jsem musela jako dítě bez volby přijmout to, co působili druzí, poté již jako dospívající jsem se od nich odpoutala a vstoupila do prostoru svého života, kterému říkám svoboda. Svoboda voleb a činů. Svoboda toho, co jsem žila a žiji doposud. Ta část, která se mi mnohdy zdála k nepřežití, naplňuje následující stránky slovy. A ta slova jsou výpovědí o životě na pokraji duševního zdraví a také o životě neuvěřitelně silného dítěte, které navzdory všemu a všem přežilo a v pravý čas překročilo hranice svého zranění, aby

mohlo darovat příběh svým vlastním dětem a poskytnout jim to, co samo nedostalo. Mateřskou přítomnost a lásku. Domov. Důvěru ve svět a v lidi, kteří nás světem provází.

Přežila jsem ztrátu sestry dvojčete, ostatních sourozenců, otce, matky i prarodičů. Kdybych se narodila v době druhé světové války, mohl by být tento příběh příběhem židovského děvčátka o přežití holocaustu. Narodila jsem se ale až o tři desetiletí později a můj příběh je kupodivu – a přesto – příběhem o ztrátě místa uprostřed svého rodu. Byla jsem násilně odtržena od těch, s nimiž jsem spojená krví. Holocaustem pro moji duši (a někdy i pro moje tělo) byly měsíce strávené ihned po narození v kojeneckém ústavu, roky s víceméně nepřítomnou matkou, kterou si nepamatuji, roky prožité v dětském domově, které si pamatuji jen velmi málo, roky v nevydařené adopci, které se překrývají a navazují na roky sebepoškozování a sebeodmítání, a tytéž roky ztráty kontaktu s vlastními pocity a potřebami, roky mnohaletého hladovění nejen po lásce, ale také dobrovolného hladovění v podobě mentální anorexie a bulimie, roky derealizace a depersonalizace a ztráty smyslu života. Roky na okraji propasti mezi bytím a nebytím, mezi životem, přežíváním a občasnou touhou po smrti. Ano, přežila jsem utrpení, které připomíná trauma odtržení od domova v rámci deportací do koncentračních táborů. Toto moje trauma bylo mnoho let skryté, nikým nepovšimnuté a nepozorované. Ani já sama jsem je nechápala a neměla pro ně jazyk, kterým bych byla schopná je pojmenovat. Až nyní...